

การจัดการการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับภาคีเครือข่าย

สำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง*

ENVIRONMENTAL COMMUNICATION MANAGEMENT FOR NETWORK PARTNERS

MAB TA PHUT INDUSTRIAL ESTATE OFFICE, RAYONG PROVINCE

วิรัช เพียรชอบ^{1*}, กานต์ บุญศิริ¹, หฤทัย ปัญญาบุตรกุล¹, กุลธิดา ธรรมวิวัฒน์²

Wirat Pianchobe^{1*}, Kran Boonsiri¹, Haruthai Panyawuttrakul¹, Kulthida Thammaviphat²

¹สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี ประเทศไทย

¹School of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, Thailand

²คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

²Faculty of Industrial Education and Technology, King Mongkut's University of Technology Thonburi, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: wirat.pianchobe@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การจัดการภาคีเครือข่าย เพื่อการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อม 2) การจัดการเนื้อหาสาร เพื่อการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อม 3) การจัดการผลิตสื่อ เผยแพร่สื่อ และประเมินผล เพื่อการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อม และ 4) แนวทางพัฒนาการจัดการการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อม สำหรับภาคีเครือข่าย สำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง จากผู้เกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อม รวม 27 คน เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการสร้างข้อสรุปจากการสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดการภาคีเครือข่าย แบ่งโครงสร้างการทำงานชัดเจน กำหนดบทบาทสมาชิก ใช้เทคโนโลยี และการสื่อสารหลายช่องทาง ควบคู่กับการลงพื้นที่ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ พัฒนาทักษะ และรักษาความสัมพันธ์ ความไว้วางใจ 2) การจัดการเนื้อหาสาร เน้นคุณภาพและความน่าสนใจ ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ขอบเขตชัดเจน เชื่อมโยงกับประสบการณ์และบริบทของผู้รับสาร พร้อมควบคุมความเข้มข้นของเนื้อหาอย่างเหมาะสม 3) การจัดการผลิตสื่อ เผยแพร่สื่อ และประเมินผล มีการวางแผนและสร้างความร่วมมือ ผลิตสื่อที่เหมาะสมและเผยแพร่สื่อผ่าน สื่อดั้งเดิม (หนังสือพิมพ์ วารสาร โปสเตอร์) แนวนวัตกรรม (การอบรมสัมมนา การจัดนิทรรศการ) ประสิทธิภาพสูง และสื่อสังคมออนไลน์ (เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก ไลน์) ทันสมัยและเข้าถึงง่าย การประเมินผลมีทั้งทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อเพิ่มความแม่นยำและความน่าเชื่อถือ 4) แนวทางการพัฒนา มุ่งการจัดการภาคีเครือข่ายที่โปร่งใส ส่งเสริมการมีส่วนร่วม พัฒนาเนื้อหาที่ถูกต้องและน่าสนใจ ผลิตสื่อและเผยแพร่สื่อที่ทันสมัย วางแผนการใช้ช่องทางการเผยแพร่สื่อที่หลากหลาย และประเมินผลด้วยตัวชี้วัดที่สะท้อนการตอบสนองของผู้รับสารอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: การจัดการการสื่อสาร, สิ่งแวดล้อม, ภาคีเครือข่าย, นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด, การผลิตสื่อและเผยแพร่สื่อ

Abstract

This research aimed to study: 1) Network partnership management for environmental communication;

2) Message content management for environmental communication; 3) Media production, dissemination, and evaluation management for environmental communication; and 4) Development guidelines for environmental communication management among network partners of the Map Ta Phut Industrial Estate Office, Rayong Province. A qualitative research method was employed. Data were collected through in-depth interviews with 27 purposively selected key informants who were directly involved in environmental communication management. The research instrument was a structured in-depth interview form, and the data were analyzed by synthesizing conclusions from the interviews. The findings revealed that: 1) Network partnership management involved a well-defined organizational structure, clearly assigned member roles, and the use of multiple communication technologies and channels combined with fieldwork, knowledge exchange, skill development, and the maintenance of relationships and trust. 2) Message content management emphasized quality and attractiveness, used clear and simple language, maintained appropriate scope, related content to the experiences and contexts of audiences, and controlled message intensity appropriately. 3) Media production, dissemination, and evaluation management included systematic planning and collaboration. Media were produced appropriately and disseminated through three main types of media: traditional media (newspapers, journals, posters) whose use has been declining; activity-based media (training, seminars, exhibitions) which proved highly effective; and online media (websites, Facebook, LINE) which were modern and easily accessible. Evaluation was conducted both formally and informally to enhance accuracy and reliability. 4) Development guidelines emphasized transparent network management, participation promotion, the creation of accurate and appealing content, the production and dissemination of modern media through diverse channels, and evaluation based on indicators reflecting genuine audience responses.

Keywords: Communication Management, Environment, Network Partners, Map Ta Phut Industrial Estate, Media Production and Dissemination

บทนำ

ประเทศไทยในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา ได้มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจ,สังคม และอุตสาหกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการส่งเสริมการลงทุนในภาคอุตสาหกรรมขนาดใหญ่เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจแต่การขยายตัวดังกล่าว ก่อให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและมีผลกระทบต่อสุขภาพประชาชน (เพ่ง บัวหอม และชัยยันต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2557) โดยเฉพาะพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง ซึ่งบริหารจัดการดูแลโดยสำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ภายใต้การกำกับดูแลของกรมการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย(กนอ.) กระทรวงอุตสาหกรรม ทำให้ภาครัฐต้องกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เน้นสมดุลทั้งเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เช่น แผนภาพรวมเพื่อการพัฒนาพื้นที่ EEC : Eastern Economic Corridor (พ.ศ. 2565 - 2569) เป็นกลไกที่นำไปสู่การพัฒนาพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกที่ชัดเจน มุ่งสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับกลไกการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ควบคู่กับการเติบโตของเศรษฐกิจท้องถิ่นอย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก, 2565)

ปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง ไม่เพียงเกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติ แต่ยังครอบคลุมสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น และสิ่งแวดล้อมทางสังคม ซึ่งมีผลต่อการรับรู้และการมีส่วนร่วมของ

ประชาชน (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน, 2539) นโยบายด้านสิ่งแวดล้อมที่ใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการพื้นที่ สำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง ได้ให้ความสำคัญอยู่ในประเด็นที่เกี่ยวข้องด้านสิ่งแวดล้อม เช่น มุ่งมั่นดำเนินการป้องกัน ควบคุมมลภาวะด้านอากาศ น้ำ และกากของเสีย มุ่งเน้นการส่งเสริมใช้ทรัพยากร และพลังงาน อย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ พัฒนาทบทวน และแก้ไขระบบการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อให้มีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน และได้มีการพัฒนาแนวทางในการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดความโปร่งใสพร้อมตรวจสอบได้ (สำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด, 2566) ในรูปแบบการทำงานร่วมกันเป็นภาคีเครือข่ายด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ภาคีเครือข่ายสามารถมีส่วนร่วมในการกำกับ ดูแล และติดตามประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ได้อย่างเป็นระบบ แม้นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดจะมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ สร้างรายได้ และส่งเสริมการจ้างงานในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ แต่ในอีกด้านหนึ่งกลับส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยรอบและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ปัญหามลพิษทางอากาศ น้ำเสีย กากของเสียอันตราย รวมถึงความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ล้วนเป็นปัญหาสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงความไม่สมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจและความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม จึงก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาการใช้ทรัพยากรอย่างไม่ประหยัด และขาดประสิทธิภาพ ปัญหาความเสื่อมโทรมทางด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากชุมชนและโรงงานอุตสาหกรรม ปัญหาความแออัดของชุมชนและการเพิ่มขึ้นของประชากร (ศิริโชค ประชุมพิทักษ์, 2561) ทำให้ชุมชนโรงเรียน หน่วยงานราชการ ที่อยู่โดยรอบพื้นที่บริเวณนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ประสบปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตมาโดยตลอด ถือเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีมลพิษมากที่สุดพื้นที่หนึ่งของประเทศไทย (กรณัญญ์ อัครธนบุญ, 2564) และได้มีการศึกษาวิจัยพบว่า ในด้านสิ่งแวดล้อมมีผลกระทบต่อชุมชนในพื้นที่เป็นจำนวนมาก (ณัฐวัฒน์ วิเศษสุวรรณ และคณะ, 2559) ดังนั้น การจัดการการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพ จึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้าใจ ลดความขัดแย้ง และเสริมสร้างการมีส่วนร่วม งานวิจัยที่ผ่านมาชี้ว่ายังขาดการจัดการการสื่อสารอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง (กาญจนา แก้วเทพ และศรีธรรม โรจนสุพจน์, 2556) จึงควรยึดหลักการสื่อสารที่โปร่งใสเหมาะสม น่าเชื่อถือ รับผิดชอบ และชัดเจน จึงเกิดความจำเป็นต้องมีการจัดการการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อมที่ครอบคลุมและมีส่วนร่วมในรูปแบบภาคีเครือข่าย ซึ่งมีหลายภาคส่วนที่มีบทบาทและเป้าหมายแตกต่างกัน งานวิจัยนี้มีความสำคัญในการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการจัดการภาคีเครือข่าย การจัดการเนื้อหาสาร การจัดการผลิตสื่อ เผยแพร่สื่อและประเมินผล และแนวทางการพัฒนาการจัดการการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับภาคีเครือข่าย ทั้งนี้ ผลการวิจัยไม่เพียงเป็นแนวทางพัฒนาการจัดการการสื่อสารในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดเท่านั้น แต่ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นต้นแบบให้กับสำนักงานนิคมอุตสาหกรรมในพื้นที่อื่น ๆ หรือองค์กรที่มีลักษณะเดียวกันกับสำนักงานนิคมอุตสาหกรรม เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ เศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกควบคู่กับเป้าหมายความยั่งยืนของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการภาคีเครือข่าย เพื่อการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อมของสำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง
2. เพื่อศึกษาการจัดการเนื้อหาสาร เพื่อการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อมของสำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง
3. เพื่อศึกษาการจัดการผลิตสื่อ เผยแพร่สื่อและประเมินผล เพื่อการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อมของสำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง
4. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับภาคีเครือข่าย สำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับภาคีเครือข่ายสำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่ออกแบบวิธีการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 การเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบมีเกณฑ์ (criterion sampling) (Creswell, J. W., 2012) คือ การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง พิจารณาถึงคุณสมบัติที่สามารถแสวงหาคำตอบในงานวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้บริหารนิคมอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นผู้บริหารที่มีอำนาจหน้าที่ควบคุมดูแล บังคับบัญชา ได้แก่ ผู้อำนวยการ 1 คน และผู้ช่วยผู้อำนวยการ 1 คน รวม 2 คน 2) กลุ่มผู้ปฏิบัติงานสื่อสาร ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ หัวหน้างานสื่อสาร จำนวน 1 คน และเจ้าหน้าที่งานสื่อสาร จำนวน 1 คน รวม 2 คน 3) กลุ่มนักวิชาการด้านการสื่อสาร ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญการสื่อสารทางการเมืองและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีประสบการณ์เป็นเวลายาวนาน 3 ปีขึ้นไป จำนวน 3 คน 4) กลุ่มภาคีเครือข่ายด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 1) หน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น จำนวน 3 คน 2) ผู้ประกอบการโรงงาน จำนวน 3 คน 3) ประชาชน จำนวน 9 คน และ 4) ผู้ประกอบการสื่อ จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 27 คน

ขั้นตอนที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสัมภาษณ์เชิงลึก(In-depth interview) สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ก่อนนำเครื่องมือไปใช้เก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยนำแนวคำถามในการสัมภาษณ์ ขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นผู้วิจัยนำแนวคำถามไปทดสอบสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน โดยได้ทดสอบถึงความเหมาะสมในการใช้ ภาษา ความชัดเจนของคำถาม ความครอบคลุมของคำถาม และแนวทางที่ได้รับ แล้วนำกลับมาตรวจสอบแก้ไข และปรับปรุงให้เครื่องมือดังกล่าวมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น เพื่อให้ผู้วิจัยสามารถเก็บข้อมูลได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีประเด็นสำคัญที่มุ่งเน้นศึกษา การจัดการภาคีเครือข่าย เพื่อการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย การจัดตั้งกลุ่มภาคีเครือข่าย การจัดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในภาคีเครือข่าย การจัดระบบติดต่อสื่อสาร การจัดการระบบเรียนรู้ร่วมกัน และการธำรงรักษาภาคีเครือข่าย การจัดการเนื้อหาสาร เพื่อการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย คุณภาพของเนื้อหา ความน่าสนใจต่อผู้รับสาร ขอบเขตของเนื้อหาที่ต้องการสื่อสาร ความเกี่ยวข้องทางความคิดของผู้รับสาร และการจำกัดความลึกของสาร การจัดการผลิตสื่อ เผยแพร่สื่อ และประเมินผลเพื่อการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อม การจัดการผลิตสื่อ ประกอบด้วย การเตรียมการผลิต การลงมือผลิต การดำเนินการหลังการผลิต การเผยแพร่สื่อ ประกอบด้วย สื่อดั้งเดิม สื่อกิจกรรม สื่อสังคมออนไลน์ และการประเมินผล ประกอบด้วย การออกแบบเนื้อหาสาร และการออกแบบสื่อ แนวทางการพัฒนาการจัดการการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย การพัฒนาด้านการจัดการภาคีเครือข่าย การพัฒนาด้านการจัดการเนื้อหาสาร และการพัฒนาด้านการจัดการผลิตสื่อ เผยแพร่สื่อและประเมินผล เครื่องมือสัมภาษณ์นี้ช่วยให้ผู้วิจัยสามารถสืบค้นข้อมูลเชิงลึกจากประสบการณ์จริงของผู้ให้ข้อมูล และทำให้สามารถเข้าใจถึง บริบทที่ซับซ้อนและหลากหลายของการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีทั้งหมด 4 ชุด ได้แก่ ชุดที่ 1 สำหรับผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ กลุ่มผู้บริหารนิคมอุตสาหกรรม ชุดที่ 2 สำหรับผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ กลุ่มผู้ปฏิบัติงานสื่อสารของนิคมอุตสาหกรรม ชุดที่ 3 สำหรับผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ กลุ่มนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญการสื่อสาร และชุดที่ 4 สำหรับผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ กลุ่มภาคีเครือข่ายด้านสิ่งแวดล้อม

ขั้นตอนที่ 3 เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยตนเอง โดยทำหนังสือขออนุญาตสัมภาษณ์ นำส่งจากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชไปล่วงหน้า เพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์ตามวันเวลาที่กำหนด และเข้าพบพร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์ของงานวิจัยและประโยชน์ต่าง ๆ ที่จะได้รับจากงานวิจัยในครั้งนี้ โดยสัมภาษณ์ครั้งละ 1 คน ระยะเวลาสัมภาษณ์ประมาณ 1 ชั่วโมงต่อคนด้วยตัวผู้วิจัยเอง ระยะเวลาลงภาคสนามเดือนสิงหาคม 2567 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2568 ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลักตามบัญชีรายชื่อ จดบันทึก บันทึกเสียง ถ่ายภาพ และในการเก็บข้อมูลจะปฏิบัติตามหลักจริยธรรมการวิจัยในคน การวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการสร้างข้อสรุป

ได้ดำเนินการจำแนกเนื้อหาของบทสัมภาษณ์ออกเป็นประเด็นต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ โดยนำข้อมูลที่ได้นำวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาข้อมูลมาลดทอน จัดระเบียบ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อสร้างเป็นข้อสรุปข้อมูลที่สมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

1. การจัดการภาคีเครือข่าย เพื่อการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยพบว่า การจัดตั้งภาคีเครือข่ายมีโครงสร้างชัดเจน แบ่งพื้นที่ปฏิบัติงานเป็น 7 โซน ครอบคลุมชุมชน 38 แห่งและท่าเรือ โดยศูนย์ EMCC SQUARE ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการสื่อสารและบริหารจัดการ ใช้สื่อหลากหลายช่องทาง เช่น LINE, SMS, วิทยุท้องถิ่น และป้ายอัจฉริยะ LED เพื่อกระจายข้อมูลอย่างรวดเร็วและตรงกลุ่มเป้าหมาย ภาคีเครือข่ายแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ หน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น ประชาชน ผู้ประกอบการโรงงาน และผู้ประกอบการสื่อ โดยมี ผู้นำชุมชนเป็นผู้กระจายข้อมูลที่รับมา ทั้งนี้ควรพัฒนาช่องทางสื่อสารที่ประชาชนเข้าถึงได้โดยตรง เพื่อลดการพึ่งพาผู้นำชุมชนเพียงฝ่ายเดียว การกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกทำอย่างเป็นระบบตามพื้นที่รับผิดชอบ และใช้ระบบสื่อสารหลายช่องทางเปิดโอกาสให้เกิดการสื่อสารสองทาง เสริมสร้างความเชื่อมั่นและการมีส่วนร่วม ศูนย์ EMCC SQUARE ยังทำหน้าที่รวบรวมข้อมูลสิ่งแวดล้อม เฝ้าระวังเหตุฉุกเฉิน และปรับใช้เทคโนโลยีใหม่อย่างต่อเนื่อง การเรียนรู้ร่วมกันของภาคีเครือข่ายเน้นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ส่งผลให้ระบบมีความโปร่งใส ลดความหวาดระแวง และสร้างความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนระหว่างภาคีเครือข่ายกับนิคมอุตสาหกรรม การธำรงรักษาภาคีเครือข่ายดำเนินกิจกรรมต่อเนื่องทั้งด้านวิชาการและสังคม เพื่อเสริมสร้างความผูกพัน ความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วม และสนับสนุนบทบาทผู้นำ ทำให้เกิดแรงจูงใจ ความภาคภูมิใจ และความมั่นคงของภาคีในระยะยาว

“...ในพื้นที่นี้มี 38 ชุมชน มีการแบ่งพื้นที่เป็น 7 โซน การสื่อสารต่าง ๆ พื้นที่ แม้กระทั่งผู้นำชุมชน ศูนย์ EMCC SQUARE จะมีเบอร์ มีไลน์ ไว้ใช้ติดต่อ เวลาเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉิน...” (จาก พัฒนศรี, 2568)

“...บทบาทหน้าที่ของภาคีเครือข่ายมีการกำหนดไว้ชัดเจน โดยเฉพาะในการประสานงานกับสำนักงานนิคมอุตสาหกรรม ซึ่งมีความเกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง แต่ลักษณะความร่วมมือยังอยู่ในรูปแบบขอความร่วมมือมากกว่าการสั่งการหรือบังคับใช้ผ่านโครงสร้างสายงาน...” (สุธี ศรีใส, 2567)

2. การจัดการเนื้อหาสาร เพื่อการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเนื้อหาสารดำเนินอย่างเป็นระบบ โดยมีลำดับขั้นจากข่าวเบื้องต้นไปสู่ข้อมูลเชิงลึก เพื่อลดความตื่นตระหนกและสร้างความเชื่อมั่น อีกทั้งมีการเปิดเผยข้อมูลเชิงรุกแม้ยังไม่สมบูรณ์ เพื่อลดข่าวลือและสะท้อนความจริงใจ เนื้อหาครอบคลุมหลัก 5W1H ผ่านการตรวจสอบหลายชั้น และมีการจำแนกข้อมูลทั่วไปและข้อมูลอ่อนไหวอย่างเข้มงวด ภาคีเครือข่ายเสนอให้ลดศัพท์เทคนิคและหลีกเลี่ยงการลดทอนความรุนแรงเกินจริง ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพและความปลอดภัยได้รับความสนใจสูง การใช้ภาษาธรรมดาและเผยแพร่รวดเร็วในภาวะฉุกเฉิน ช่วยลดข่าวลือและสนับสนุนการตัดสินใจทันเวลา อย่างไรก็ตามแม้ข้อมูลมาจากแหล่งเชื่อถือได้ อาจเกิดความล่าช้า ไม่ครอบคลุมหรือไม่สอดคล้องกับบริบทและความเร่งด่วนของแต่ละหน่วยงาน ข่าวสารมีความชัดเจนและตรงประเด็น ปรับปริมาณและรูปแบบให้เหมาะสมกับช่องทางสื่อต่าง ๆ โดยใช้กลยุทธ์ทยอยปล่อยข้อมูลและรักษาความปลอดภัยเพื่อลดความตื่นตระหนก การสื่อสารเชิงรุกสู่ชุมชนและเปิดโอกาสให้สะท้อนกลับช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเข้าถึง การเลือกประเด็นและช่องทางสื่อสารสอดคล้องกับบริบทชีวิตจริงและบทบาทเฉพาะกลุ่ม การเปิดเผยข้อมูลเป็นลำดับขั้นช่วยให้สังคมรับรู้ข่าวสารอย่างเหมาะสม มีการจำแนกความอ่อนไหวและปรับโทนภาษาเพื่อลดผลกระทบต่องานและธุรกิจ สะท้อนความพยายามสร้างสมดุลระหว่างความโปร่งใส ความถูกต้อง และการรักษาภาพลักษณ์องค์กร

“...เมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน เราจะออกเป็นข้อความสั้น ๆ โดยยังไม่มีรายละเอียดเพื่อที่จะสื่อให้ได้รับรู้ ว่าเกิดเหตุอะไรขึ้น ที่โรงงานไหน ต่อมาเมื่อเราเริ่มรู้มากขึ้น เราก็ออกเป็นแจ้งเหตุฉบับที่ 2 ที่มีข้อมูลมากขึ้น เมื่อเวลาผ่านไป เรามีข้อมูลมากขึ้นอีก เราก็จะทยอยส่งเป็นฉบับที่ 3,4 ต่อไปเรื่อย ๆ...” (ฉกาจ พัฒนศรี, 2568)

“...เราให้ความสำคัญกับคุณภาพเนื้อหา ในแต่ละวันที่ประชาสัมพันธ์ การสื่อสารเนื้อหาที่ต้องให้มันตอบ โจทย์ ใคร ทำอะไร เมื่อไหร่ ที่ไหน ทำไม่ อย่างไร แล้วก็ส่งผลกระทบอะไรบ้าง...” (Jampachan, 2025)

3. การจัดการผลิตสื่อ เผยแพร่สื่อและประเมินผล เพื่อการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยพบว่า การจัดการผลิตสื่อดำเนินเป็นกระบวนการวางแผนอย่างเป็นระบบ มุ่งเน้นการเลือกประเด็นสื่อสารเชิงรุก เพื่อลด ข้อครหาการบิดเบ่งข้อมูล และตอบสนองต่อความคาดหวังของภาคีเครือข่าย กระบวนการกลั่นกรองข้อมูล มีความเป็นระบบ ตรวจสอบได้ และคำนึงถึงความเสี่ยงของข้อมูลอ่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อม พร้อมเปิดพื้นที่สื่อสาร สองทางเพื่อสร้างความเชื่อมั่น เนื้อหามีลักษณะเป็นกลาง เข้าใจง่าย ใช้สื่อที่ภาคีเครือข่ายคุ้นเคย และมีแผนรองรับ ทั้งสถานการณ์ปกติและฉุกเฉิน ในขั้นตอนการผลิตสื่อ นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดประสานบทบาทระหว่าง ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน โดยพิจารณาระดับความอ่อนไหวของข้อมูลเป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกประเด็น และกำหนดวิธีผลิตสื่อ สื่อถูกออกแบบให้กระชับ ชัดเจน และแม่นยำ หลังการผลิตสื่อ มีการควบคุมคุณภาพ เสริมประสิทธิภาพการรับรู้ และเปิดช่องทางรับข้อเสนอแนะจากภาคีเครือข่าย การเผยแพร่สื่อ ปรับจากสื่อดั้งเดิม เช่น หนังสือพิมพ์ วารสาร และโปสเตอร์ ไปสู่สื่อดิจิทัล เพื่อความรวดเร็วและเข้าถึงง่าย สื่อกิจกรรม เช่น การอบรม สัมมนา และการจัดนิทรรศการ ใช้เสริมความรู้ ความเข้าใจ และเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์กับ ภาคีเครือข่าย สื่อสังคมออนไลน์ เช่น เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก และไลน์ มีจุดเด่นด้านความรวดเร็ว เข้าถึงง่าย และเอื้อต่อ การปฏิสัมพันธ์แบบสองทาง นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดใช้กลยุทธ์การสื่อสารผสมผสานออนไลน์และออฟไลน์ เช่น การติดตั้งป้ายอัจฉริยะ LED ในชุมชน เพื่อครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายและเพิ่มการเข้าถึงข้อมูล การประเมินผล ใช้ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

“...การเตรียมการก่อนการผลิตสื่อจะมีการเลือกประเด็นหัวข้อ เรามีหลักการในการพิจารณา โดยดูความก้าวหน้าของนิคมอุตสาหกรรม นิคมอุตสาหกรรมทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ อย่างไร เราทำอะไรเราอยาก ให้เขารู้ เราทำอะไรให้กับเขา แล้วเขาจะได้ผลประโยชน์อะไรในครั้งนี้...” (สุธิ ศรีใส, 2567)

“...ผมรับรู้ข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมของนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดจากทางเฟซบุ๊ก จากไลน์ จากเว็บไซต์ ของเขา เป็นการรับรู้จากช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ ที่ผมว่าดีที่สุดในปัจจุบันนี้...” (ประไพ ใจตั้ง, 2024)

4. แนวทางการพัฒนาการจัดการการสื่อสาร สำหรับภาคีเครือข่าย ผลการวิจัยพบว่า ควรดำเนินงาน ภายใต้โครงสร้างที่ชัดเจน โปร่งใส และส่งเสริมความร่วมมือ โดยมีศูนย์กลางหรือหน่วยงานหลักทำหน้าที่ประสานงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและสร้างความเชื่อมั่น พร้อมกำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละกลุ่มอย่างชัดเจนเพื่อลด ความซ้ำซ้อน ระบบการติดต่อสื่อสารควรเข้าถึงง่ายและมีธรรมาภิบาล ควบคู่กับการสร้างเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือฐานข้อมูลกลาง เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ร่วมกัน และธำรงรักษาความสัมพันธ์ด้วยความไว้วางใจ ความยุติธรรม และการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ในด้านการจัดการเนื้อหาสาร ควรเน้นความถูกต้อง ความเป็นกลาง และความ เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เนื้อหาควรมีแหล่งอ้างอิงที่เชื่อถือได้ สัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของประชาชน และ นำเสนออย่างเข้าใจง่าย เชื่อมโยงกับประสบการณ์หรือวิถีชีวิตของผู้รับสารเพื่อเสริมทัศนคติเชิงบวก ทั้งนี้ ควรกำหนดระดับความลึกของสารให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย สำหรับการจัดการผลิตสื่อ เผยแพร่สื่อและประเมินผล ควรบริหารจัดการครบวงจร ตั้งแต่การเลือกประเด็นที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย การผลิตสื่อหลากหลายรูปแบบ โดยบูรณาการเทคโนโลยีใหม่ การเผยแพร่ควรใช้สื่อดั้งเดิมสำหรับผู้สูงอายุหรือผู้ที่ไม่เข้าถึงอินเทอร์เน็ต ขณะที่สื่อ กิจกรรม ช่วยเสริมการมีส่วนร่วม และสื่อสังคมออนไลน์เหมาะกับการสื่อสารที่รวดเร็วและการแจ้งเหตุฉุกเฉิน การประเมินผลควรครอบคลุมทั้งด้านการออกแบบเนื้อหาและออกแบบสื่อ โดยใช้ตัวชี้วัดเชิงปริมาณและคุณภาพ

เช่น จำนวนผู้เข้าชม การกดถูกใจ การแชร์ รวมถึงการวัดความเข้าใจและพฤติกรรมของผู้รับสาร เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ

“...แนวทางการพัฒนาการจัดการภาคีเครือข่ายควร มีดังนี้ 1) จัดตั้งคณะทำงานร่วมที่มีตัวแทนจากทุกภาคส่วน 2) สร้างระบบการประสานงานที่มีประสิทธิภาพระหว่างภาคีเครือข่าย 3) พัฒนากลไกการแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างภาคีเครือข่าย การมีภาคีเครือข่ายที่เข้มแข็งจะช่วยให้การสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อมมีประสิทธิภาพ เกิดความร่วมมือ และความไว้วางใจ...” (สราวุธ ทองศรีคำ, 2568)

“...การจัดการเนื้อหาสาระ ควรให้ความสำคัญกับความถูกต้อง ความเข้าใจง่าย และการเข้าถึงของประชาชนเป็นหลัก เราต้องคัดกรองนำเสนอข้อมูลที่ถูกต้อง เชื่อถือได้ และมีแหล่งอ้างอิงที่ชัดเจน เพื่อป้องกันการบิดเบือนข้อเท็จจริง การสื่อสารควรเป็นกลางและไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง...” (พรทิพย์ เย็นจะบก, 2568)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ 4 ประเด็น มีรายละเอียด ดังนี้

1. การจัดการภาคีเครือข่าย เพื่อการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า โครงสร้างการสื่อสารที่ชัดเจนและครอบคลุมพื้นที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ระบบสื่อสารมีประสิทธิภาพ โดยการแบ่งพื้นที่ออกเป็น 7 โซน ครอบคลุม 38 ชุมชน และท่าเรือ ภายใต้การบริหารจัดการของศูนย์ EMCC SQUARE ทำให้การส่งต่อข้อมูลเป็นไปอย่างรวดเร็ว ตรงกลุ่มเป้าหมาย และตรวจสอบได้ ผ่านสื่อหลากหลายช่องทาง เช่น LINE, SMS, วิทยุ และป้ายอัจฉริยะ LED รวมถึงการสื่อสารแบบสองทางที่เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม เหตุของความสำเร็จเกิดจากการกำหนดบทบาทหน้าที่อย่างเป็นระบบ ซึ่งช่วยลดความซ้ำซ้อนและเพิ่มความน่าเชื่อถือ ขณะเดียวกันการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การประชุมไตรภาคี และกิจกรรมร่วม ได้เสริมสร้างความไว้วางใจ ความผูกพัน และแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมทำให้ภาคีเครือข่ายรู้สึกเป็นเจ้าของร่วม ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดเครือข่ายการสื่อสารของ (Rogers, E. M., 1986) ที่มองว่าเครือข่าย คือ โครงสร้างของบุคคลที่เชื่อมโยงกันผ่านการไหลของข้อมูลโดยศูนย์ EMCC SQUARE และการใช้สื่อหลายช่องทางสะท้อน patterns of communication flow ที่มีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานของ (อนุศักดิ์ คงมาลัย และคณะ, 2566) ที่ชี้ว่าการสื่อสารเครือข่ายต้องอาศัยการสื่อสารสองทาง การสร้างพลังร่วม และการบูรณาการทุกภาคส่วน เพื่อเสริมสร้างความตระหนักและความรับผิดชอบทางสังคม ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของการดำเนินงานของนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด

2. การจัดการเนื้อหาสาระ เพื่อการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ความเป็นระบบของกระบวนการสื่อสาร ตั้งแต่การวางลำดับข้อมูล การตรวจสอบความถูกต้อง ไปจนถึงการกำหนดระดับความลึกของสาร เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยลดข้อผิดพลาด ป้องกันความตื่นตระหนก และสร้างความเชื่อมั่นแก่ภาคีเครือข่าย การจัดทำเนื้อหาตามหลัก 5W1H การจำแนกข้อมูลทั่วไปกับข้อมูลอ่อนไหว การทยอยเปิดเผยข่าวสาร และการเลือกใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ล้วนสะท้อนถึงความซับซ้อนของประเด็นสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับหลายภาคส่วน จึงต้องอาศัยการบริหารจัดการสารที่มีโครงสร้าง และมีการประเมินผลต่อเนื่อง สาเหตุของความสำเร็จเกิดจากความตระหนักในความเสี่ยงและความต้องการสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย โดยนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดใช้กลยุทธ์การสื่อสารเชิงรุก เปิดเผยข้อมูลแม้ยังไม่สมบูรณ์ และเปิดโอกาสให้สะท้อนกลับ อันเป็นการสร้างความไว้วางใจและเสริมภาพลักษณ์องค์กรในระยะยาว การจำแนกสารตามความอ่อนไหวและการปรับโทนภาษา ช่วยสร้างสมดุลระหว่างความโปร่งใส และการคุ้มครองผลประโยชน์สาธารณะและธุรกิจ ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการสื่อสารเพื่อการมีส่วนร่วม ที่เน้นการส่งสารควบคู่กับการเปิดพื้นที่โต้ตอบ เช่นเดียวกับงานของ (Kasimon, D. N., 2020) ที่พบว่า การสื่อสารสองทางและการให้ประชาชนมีบทบาทเป็นศูนย์กลาง เป็นปัจจัยสำคัญต่อการได้รับการสนับสนุนจากสังคม แม้ต้องเผชิญความท้าทายจากสื่อหลายช่องทาง ในทำนองเดียวกัน งานของ (เอกกร มีสุข และคณะ, 2567) ชี้ว่าผู้นำท้องถิ่น

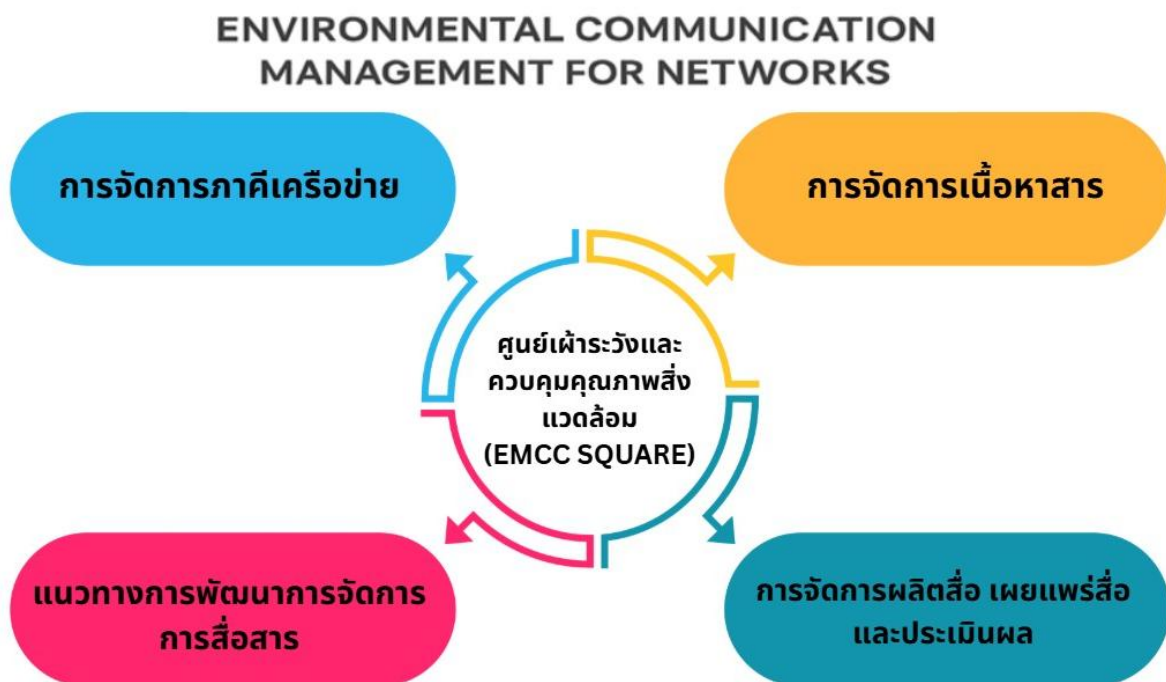
ต้องมีสมรรถนะด้านการวางแผนโครงสร้างประเด็น การผลิตและเผยแพร่สื่อหลากหลายช่องทาง ตลอดจนการประเมินผลอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับการสื่อสารของนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดที่มุ่งเน้นการสร้างภาคีเครือข่าย การมีส่วนร่วม และการรักษาภาพลักษณ์องค์กร

3. การจัดการผลิตสื่อ เผยแพร่สื่อและประเมินผล เพื่อการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า มีลักษณะเป็นกระบวนการวางแผนที่เป็นระบบและเน้นการมีส่วนร่วม เริ่มจากการเลือกประเด็นเชิงรุก การกลั่นกรองเนื้อหาอย่างเข้มงวด การพิจารณาความเสี่ยงของข้อมูลอ่อนไหว และการเปิดช่องทางสื่อสารสองทาง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นลดข่าวลือ และรักษาภาพลักษณ์องค์กร โดยเฉพาะในสถานการณ์ฉุกเฉิน เนื้อหามีลักษณะเข้าใจง่าย เป็นกลาง และใช้สื่อที่ภาคีเครือข่ายคุ้นเคย เพื่อตอบสนองพฤติกรรมผู้รับสารยุคดิจิทัลที่ต้องการความรวดเร็วและปฏิสัมพันธ์ การเผยแพร่สื่อใช้กลยุทธ์ผสมผสานระหว่างออนไลน์และออฟไลน์ เช่น เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก ไลน์ บายอจเจอร์ LED ในชุมชน และสื่อกิจกรรมเชิงสัมพันธ์ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในระยะยาว ขณะที่การประเมินผลครอบคลุมทั้งทางการและไม่เป็นทางการ สะท้อนถึงความพยายามในการควบคุมคุณภาพและตอบสนองต่อข้อเสนอแนะของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ผลดังกล่าวสะท้อนการเปลี่ยนผ่านจากสื่อดั้งเดิมไปสู่สื่อดิจิทัลและการมีส่วนร่วมของชุมชน เนื่องจากประเด็นสิ่งแวดล้อมมีความเสี่ยงสูงและต้องการการสื่อสารที่โปร่งใส เพื่อป้องกันผลกระทบต่อสังคมและธุรกิจ สอดคล้องกับงานของ (หุทัย ปัญญาบุตรกุล, 2565) ที่ชี้ว่าการผลิตสื่อโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน และการใช้สื่อสังคมออนไลน์สามารถตอบสนองต่อพฤติกรรมผู้รับสารยุคใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และงานของ พวงพนา คุณวัฒน์ ที่พบว่า การสื่อสารผ่านสื่อมวลชน สื่อทางเลือก และเครือข่ายพันธมิตรมีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนประเด็นสาธารณะ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดที่มุ่งสร้างภาคีเครือข่าย และเปิดพื้นที่รับฟังความคิดเห็นของภาคีเครือข่าย (พวงพนา คุณวัฒน์, 2545)

4. แนวทางการพัฒนาการจัดการการสื่อสาร สำหรับภาคีเครือข่าย พบว่า จำเป็นต้องดำเนินการภายใต้โครงสร้างเครือข่ายที่ชัดเจน โปร่งใส และเอื้อต่อความร่วมมือของภาคีเครือข่ายอย่างเป็นระบบ เนื่องจากบริบทนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดที่มีความซับซ้อนทั้งเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จึงต้องการระบบการสื่อสารที่มีศูนย์กลางกำกับ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและประสิทธิภาพในการประสานงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สมสุข หินวิมาน, 2547) ที่ชี้ว่าศักยภาพชุมชนเกิดจากเครือข่ายการสื่อสารที่เข้มแข็งและโปร่งใส รวมถึงการมีพื้นที่สื่อสารที่หลากหลาย ด้านบทบาทและหน้าที่ของภาคีเครือข่าย การกำหนดขอบเขตและความรับผิดชอบชัดเจน ช่วยลดความซ้ำซ้อนและเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Linke, A. & Zeffass, A., 2011) ที่พบว่า การสื่อสารในองค์กรต้องอาศัยโครงสร้างยืดหยุ่นและเครื่องมือที่เหมาะสมเพื่อสร้างแรงจูงใจและประสิทธิภาพ ขณะที่ด้านเนื้อหาสาระ เน้นความถูกต้อง โปร่งใส และน่าสนใจ เพื่อลดความหวาดระแวงและสร้างความเชื่อมั่นในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ (ศิริรัฐพันธ์ ไทยานันท์, 2556) ที่พบว่า ความถูกต้องและความชัดเจนของเนื้อหา มีผลต่อการยอมรับของประชาชน ด้านการผลิตสื่อและการเผยแพร่สื่อ การผสมผสานสื่อดั้งเดิมรวมถึงสื่อกิจกรรม ทำให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย สื่อสังคมออนไลน์ตอบสนองสถานการณ์ฉุกเฉินได้รวดเร็ว ขณะเดียวกันสื่อดั้งเดิมยังคงสำคัญสำหรับกลุ่มที่เข้าถึงเทคโนโลยียาก แนวทางนี้สอดคล้องกับแนวคิดการสื่อสารสองทางของ (Linke, A. & Zeffass, A., 2011) ที่เน้นการเลือกช่องทางตามลักษณะกลุ่มเป้าหมาย ในเชิงปฏิบัติแนวทางดังกล่าวมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริง หากมีการบูรณาการความร่วมมือจากทุกฝ่าย โดยเฉพาะการสร้างกลไกกลางเพื่อประสานงานและกำหนดมาตรฐานเนื้อหาที่ชัดเจน อย่างไรก็ตามข้อจำกัดสำคัญ ได้แก่ ความเหลื่อมล้ำด้านเทคโนโลยี ความแตกต่างด้านทัศนคติ และความทับซ้อนทางอำนาจของหน่วยงาน ซึ่งอาจกระทบต่อความต่อเนื่องของการสื่อสาร ดังนั้นการออกแบบระบบการสื่อสารควรรักษาสมดุลระหว่างสื่อดั้งเดิมกับสื่อดิจิทัล พร้อมทั้งมีกลไกติดตาม ประเมินผล และปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยครั้งนี้ ได้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่ ในรูปแบบโมเดลการจัดการการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อม สำหรับภาคีเครือข่ายสำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นวงจร ได้แก่ 1) การจัดการภาคีเครือข่าย กำหนดโครงสร้างภาคีเครือข่ายที่ชัดเจนและครอบคลุม โดยแบ่งบทบาทหน้าที่ของภาคีเครือข่ายอย่างเป็นระบบ เช่น ผู้นำชุมชนรับข้อมูลมาเผยแพร่ หน่วยงานราชการ ส่วนท้องถิ่นประสานด้านกฎหมาย ผู้ประกอบการโรงงานรายงานเหตุการณ์ และผู้ประกอบการสื่อถ่ายทอดต่อสาธารณะ โดยมีศูนย์เฝ้าระวังและควบคุมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (EMCC SQUARE) ทำหน้าที่เป็นกลไกกลางเพื่อให้ข้อมูลไหลเวียนอย่างมีประสิทธิภาพและตรวจสอบได้ 2) การจัดการเนื้อหาสาร มุ่งเน้นความถูกต้อง ชัดเจน โปร่งใส และเข้าใจง่าย โดยใช้หลัก 5W1H และการจำแนกตามระดับความอ่อนไหวของข้อมูล เพื่อลดข่าวลือ ป้องกันความตื่นตระหนก และสร้างความเชื่อมั่นของสังคม 3) การจัดการผลิตสื่อ เผยแพร่สื่อ และประเมินผล ใช้การสื่อสารแบบผสมผสาน ทั้งสื่อออนไลน์ (เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก ไลน์) และสื่อออฟไลน์ (วิทยุ ป้ายอัจฉริยะ LED การสื่อสารบุคคล) เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างครอบคลุม โดยเฉพาะในสถานการณ์ฉุกเฉิน พร้อมทั้งมีการประเมินผลทั้งทางการ (Monitoring, KPI, Survey) และไม่เป็นทางการ (เวทีประชุม การสะท้อนความคิดเห็น) เพื่อปรับปรุงการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง 4) แนวทางพัฒนาการจัดการการสื่อสาร มุ่งสร้างความร่วมมือและความไว้วางใจผ่านการสื่อสารสองทางที่โปร่งใส และกิจกรรมสาธารณะ เช่น การอบรมหรือซ้อมแผนฉุกเฉิน ควบคู่กับการติดตามและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การสื่อสารสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน โมเดลนี้สะท้อนถึงความสำคัญของการบูรณาการภาคส่วนต่าง ๆ การจัดการเนื้อหาอย่างเป็นระบบ การใช้สื่อหลายช่องทาง และการพัฒนาเชิงต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างความน่าเชื่อถือ ความเชื่อมั่น และความยั่งยืนของการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อมในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด โดยสามารถสรุปเป็นโมเดลได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 : โมเดลการจัดการการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับภาคีเครือข่าย

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยชี้ว่า การจัดการการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับภาคีเครือข่ายสำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง ด้านการจัดการภาคีเครือข่าย มีความเป็นระบบ โดยมี ศูนย์ EMCC SQUARE เป็นศูนย์กลางบริหารจัดการและประสานงาน ครอบคลุม 38 ชุมชนและท่าเรือ ผ่านภาคีเครือข่าย ประกอบด้วย หน่วยงานราชการ ท้องถิ่น ประชาชน ผู้ประกอบการโรงงาน และผู้ประกอบการสื่อ โดยแต่ละกลุ่มมีบทบาทชัดเจน การสื่อสารใช้หลายช่องทาง และกิจกรรมร่วมเรียนรู้ ส่งผลให้เกิดความไว้วางใจ ความร่วมมือ และความยั่งยืนของเครือข่าย ด้านการจัดการเนื้อหาสาร มุ่งเน้นความถูกต้อง ครอบคลุมหลัก 5W1H และการเผยแพร่แบบเป็นขั้นตอน เพื่อสร้างความเชื่อมั่น ลดข่าวลือ และสอดคล้องกับบริบทของผู้รับสาร โดยเฉพาะประเด็นสุขภาพ ความปลอดภัย และผลกระทบต่อชุมชนได้รับความสนใจสูง ขณะเดียวกันการเปิดโอกาสให้สะท้อนกลับช่วยเพิ่มความโปร่งใสและความน่าเชื่อถือ ด้านการจัดการผลิตสื่อ เผยแพร่สื่อ และประเมินผล มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ ใช้สื่อทั้งออฟไลน์และออนไลน์ พร้อมการประเมินทั้งเชิงทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อตรวจสอบคุณภาพและปรับปรุงประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ ได้แก่ การเพิ่มช่องทางสื่อสารโดยตรงกับประชาชน การใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ลดศัพท์เทคนิค ขยายการใช้สื่อดิจิทัลและกิจกรรมเชิงมีส่วนร่วม และการประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อพัฒนาการสื่อสารอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้ปรับโครงสร้างภาคีเครือข่าย และบทบาทหน้าที่สมาชิกภายในภาคีเครือข่าย พัฒนาระบบสื่อสารสองทาง ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ และสร้างแนวทางการผลิตสื่อที่โปร่งใสมีประสิทธิภาพ สำหรับการวิจัยในอนาคต ควรศึกษาประสิทธิภาพของสื่อดิจิทัลและกิจกรรมเชิงมีส่วนร่วมต่อกลุ่มเป้าหมาย วิเคราะห์ผลกระทบต่อทัศนคติและพฤติกรรมประชาชน ประเมินความคงทนของความร่วมมือภาคีเครือข่ายระยะยาว และขยายการจัดการการสื่อสารไปยังพื้นที่อื่น เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคีเครือข่ายในภาพรวม

เอกสารอ้างอิง

- กรณีรัฐ อัครธนบุลย์. (2564). การป้องกันปัญหาอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม: กรณีศึกษาผลกระทบจากมลพิษทางอากาศในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด. วารสารวิชาการอาชีวศึกษาและนิติวิทยาศาสตร์, 7(1), 39-54.
- กาญจนา แก้วเทพ และศรีธรรม โรจนสุพจน์. (2556). สื่อสาร-สิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: โครงการเมธีวิจัยอาวุโสสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.).
- ฉกาจ พัฒนศรี. (19 มิ.ย. 2568). เมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน เราจะออกเป็นข้อความสั้น ๆ โดยยังไม่มีรายละเอียดเพื่อที่จะสื่อให้ได้รับรู้. (วิรัช เพียรชอบ, ผู้สัมภาษณ์)
- ณัฐวัฒน์ วิเศษสุวรรณ และคณะ. (2559). การพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองมาบตาพุด จังหวัดระยอง: ผลกระทบและแนวทางแก้ไข. วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม, 12(2), 82-93.
- พรทิพย์ เย็นจะบก. (19 มิ.ย. 2568). การจัดการเนื้อหาสาร ควรให้ความสำคัญกับความถูกต้อง ความเข้าใจง่าย. (วิรัช เพียรชอบ, ผู้สัมภาษณ์)
- พวงพนา คุณวัฒน์. (2545). กระบวนการสื่อสารสาธารณะของกลุ่มชาวบ้านผู้คัดค้านเขื่อนปากมูล. ใน วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เฟ่ง บัวหอม และชัยยันต์ ประดิษฐ์ศิลป์. (2557). ความล้มเหลวของการจัดการความขัดแย้งเกี่ยวกับปัญหามลพิษระหว่างโรงงานเอนโกกับชุมชนเขตอุตสาหกรรมในจังหวัดระยอง. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 22(40), 161-178.
- ศิริรัฐพันธ์ ไทยนันท์. (2556). กระบวนการสื่อสารทางการเมืองของนายกเมืองพัทยา ศึกษาในห้วงเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2521 ถึง พ.ศ. 2554. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาสื่อสารทางการเมือง. มหาวิทยาลัยเกริก.

- ศิริโชค ประชุมพิทักษ์. (2561). ผลกระทบต่อชุมชนที่เกิดจากการตั้งนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดในโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก: กรณีของเทศบาลเมืองมาบตาพุด อำเภอเมือง จังหวัดระยอง. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี, 10(2), 82-89.
- สมสุข หินวิมาน. (2547). เครือข่ายการสื่อสารกับศักยภาพการดำรงอยู่ของชุมชน: ศึกษากรณีบ้านทุ่งขวาง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวารสารศาสตร์ และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สรารัฐ ทองศรีคำ. (19 มิ.ย. 2568). แนวทางการพัฒนาการจัดการภาคีเครือข่าย. (วิรัช เพียรชอบ, ผู้สัมภาษณ์) สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. (2539). การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. ใน สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน, (เล่มที่ 19, หน้า 12-49). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร.
- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. (2565). แผนยุทธศาสตร์ประจำปี 2565. เรียกใช้เมื่อ 28 กันยายน 2568 จาก <https://shorturl.asia/kFZEo>
- สำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด. (2566). นโยบายด้านสิ่งแวดล้อม. เรียกใช้เมื่อ 10 กันยายน 2567 จาก <https://shorturl.asia/zi9dl>
- สุธี ศรีใส. (19 มิ.ย. 2567). การเตรียมการก่อนการผลิตสื่อจะมีการเลือกประเด็นหัวข้อ เรามีหลักการในการพิจารณา. (วิรัช เพียรชอบ, ผู้สัมภาษณ์)
- หฤทัย ปัญญาวุฒตระกูล. (2565). การผลิตสื่อเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของแกนนำเยาวชนชุมชนบางลำพู. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม, 9(10), 49-61.
- อนุศักดิ์ คงมาลัย และคณะ. (2566). การสื่อสารของเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนเพื่อการปฏิรูปประเทศไทย โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน. วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์, 6(4), 1-18.
- เอกกร มีสุข และคณะ. (2567). การสื่อสารคุณลักษณะของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อสร้างความนิยมทางการเมืองในพื้นที่ภาคใต้. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 12(4), 1310-1325.
- Creswell, J. W. (2012). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. (3rd ed.). London: SAGE Publications.
- Kasimon, D. N. (2020). *Engaging divided society in the nation-building process: The case of government communication in Malaysia*. In Doctoral dissertation. School of Media, Communication & Sociology, University of Leicester.
- Linke, A. & Zerfass, A. (2011). Internal communication and innovation culture: Developing a change framework. *Journal of Communication Management*, 15(4), 332-348.
- Rogers, E. M. (1986). *Communication technology: The new media in society*. New York: Free Press.